

BEVEZETÉS

A földtan nem öncélú tudomány. Fő feladata a társadalom ásványi nyersanyagigényei kielégítéséhez szükséges ismereti feltételek megteremtése. E fő feladat megalapozását jelenti egy-egy képződményegyüttesre vonatkozó földtani ismeretek összefoglalása.

Ebben a kötetben Magyarország legnagyobb tömegű, nyersanyagkutatói — kőolaj, földgáz, hévíz, lignit, téglá- és cserépipari agyag, nemes homok stb. — szempontból egyik leglényegesebb, korábban alsó-pannóniai képződményeknek nevezett összelete földtani ismeretanyagát gyűjtöttük egybe.

E kötet összeállítását az International Geological Correlations Program 25. Projectje keretében, elsősorban J. SENEŠ-nek a Csehszlovák Tudományos Akadémia tagjának szervező tevékenysége eredményeként készülő Chronostratigraphie und Neostratotypen sorozat soronkövetkező tagja, a Pannonien s. str. kiadásának tervbevétele tette időszerűvé.

A magyar földtannak minden más országnál nagyobb érdeke fűződik a pannóniai képződmények földtani ismeretanyagának közzétételéhez, mert e képződmények többsége hazánk területén található s megkutatottságuk is valószínűleg itt a legnagyobb.

Ezért, amikor a néhai A. PAPP, a bécsi egyetem őslénytan professzora jelezte, hogy a Chronostratigraphie und Neostratotypen sorozat további kötetének kiadásával anyagi nehézségeik vannak, HÁMOR G. a Magyar Állami Földtani Intézet igazgatója egyrészt felajánlotta segítségét a kiadáshoz, másrészt pedig kezdeményezte a magyar viszonyok kellő súlyú megjelenítéséhez a feltételek megteremtését, azaz a pannóniai képződményekre vonatkozó magyarországi ismeretanyagának a kötet számára való összegyűjtését.

A feladat megszervezését e sorok írójára bízta. Mivel a szóban forgó képződményekkel több intézmény szakemberei foglalkoznak, ezért a tanulmánykötet anyagának összeállításába a M. Állami Földtani Intézet érdekelt geológusain kívül az Országos Kőolaj és Gázipari Tröszt vállalatai, az Országos Földtani Kutató- és Fúró Vállalat és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Geofizikai Tanszéke munkatársait is bevontuk.

A munkában résztvevők első megbeszélésén — 1981 augusztusában — megállapodtunk abban, hogy kényszerűségből ugyan, de alkalmazkodunk a magyar viszonyokat kellően figyelembe nem vevő állásponthez és e kötetet a magyarországi alsó-pannóniai képződményekről állítjuk össze (már ahol ez technikai szempontból is lehetséges) és — későbbiekben részletesen kifejthető fenntartásaink ellenére — elnevezésül ebben a kötetben általában elfogadjuk a pannóniai s. str. megjelölést, de eltérő nevezéktant használó tanulmányokat is közlünk, megjelölve az eltérő névhasználat okát.

Ugyanekkor DANK VIKTOR az Országos Kőolaj- és Gázipari Tröszt nevében pénzügyi támogatást ajánlott fel a munka gyorsítása érdekében. Ennek megfelelően az OKGT 1981 októberében hivatalosan is megrendelte a kötetet a Magyar Állami Földtani Intézetnél.

A kötetben 21 dolgozat foglalja össze az alsó-pannóniai (= pannóniai s. str. = kunsági emelet) képződményekre vonatkozó földtani ismereteinket, azok 1981. évi állapotában. A 21 dolgozatot németre fordítva 1982-ben átadtuk ADOLF PAPP professzornak, a Pannonien kötet tudományos szerkesztőjének. Többszöri vita után összesen 11 dolgozatot fogadott el. Ezek közül 9 öslénytani tárgyú, egy radiometrikus korbehatárolással foglalkozik. A földtani viszonyokat ismertetőket — egy kivételével — elutasította.

A Pannonien kötet nyelve német. Így itt ebben a kötetben az ott megjelent öslénytani tárgyú dolgozatokat csak magyarul, az onnan kihagyottakat ebben a „kunsági kötet”-ben magyar és német nyelven is közreadjuk, hogy azokkal a magyar és a nemzetközi szaktársadalom is megismerkedhessék.

A Magyar Rétegtani Bizottság Vezetőségének kérésére 1982 júniusában a Pannóniai Munkabizottság ülést tartott és nagyobbrészt a szóban forgó kötet szerzőinek többsége részvételével elhatározta a korábbi pannóniai (s. l.) tagozatok formációvá való átminősítését, a Peremartoni és a Dunántúli Főcsoport általános érvényűségét, valamint a kunsági (a korábban javasolt alföldi emelet név helyett) és a balatoni emelet nevek bevezetését és ezek nemzetközi fórumokon való javaslatba hozatalának szükségességét is. Ilyen értelemben a pannóniai (s. l.) regionális kor értéket kap, amelynek használata csak a Kárpát-medencére korlátozódik.

A dolgozatokban, a témák és szerzők sokfélesége, továbbá a nemzetközi szinten is még mindig kavargó nevezéktani, szintezési, korbesorolási viták ellenére a fenti alapelveket igyekeztük — ha esetenként bizonyos rugalmassággal is — érvényesíteni. Nagyon reméljük, hogy a közreadott tanulmányok végül is olyan egységes és áttekinthető képet adnak e földtörténeti és nyersanyagkutatósi szempontból egyaránt fontos emelet képződményeiről, amelyre későbbi korok és szerzők is építhetnek.

Budapest, 1982. október 1.

DR. JÁMBOR ÁRON